

5. Гудзь А. М. Ефективність застосування в кризових ситуаціях Віденського документа 2011 року про заходи зміцнення довіри та безпеки (на прикладі України) *Наука і оборона*. 2022. № 1. С. 16–20. DOI: <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2022-18-1-16-20>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-37>

**MODERN INTERNATIONAL CONFLICT AS AN INDICATOR
OF THE TRANSFORMATION
OF THE WORLD POLITICAL ORDER**

**СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ
ЯК ІНДИКАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОГО
ПОЛІТИЧНОГО ПОРЯДКУ**

Sviderska O. I.

*Candidate of Political Sciences,
Professor,
Military Institute of Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Свідерська О. І.

*кандидат політичних наук,
професор,
Військовий інститут Київського
національного університету імені
Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Сучасна система міжнародних відносин переживає період глибоких трансформацій, які проявляються у зростанні геополітичної конкуренції, посиленні конфліктності міжнародного середовища та зміні структури глобального політичного порядку. Події XXI століття показують, що сформована після завершення холодної війни модель міжнародних відносин поступово втрачає свою стабільність, а міжнародна система перебуває у стані переходу до нової конфігурації глобального управління. Важливим індикатором цих змін є сучасні міжнародні конфлікти, які відображають структурні суперечності між державами, міжнародними інституціями та різними центрами сили.

Світовий політичний порядок, який базувався на принципах поширення ліберально-демократичної моделі розвитку політичної системи, зміцнення ролі міжнародних інституцій, посилення глобальної економічної інтеграції та міжнародного права, перетворюється на багатополярну систему, яка супроводжується зростанням стратегічної невизначеності та посиленням геополітичної конкуренції між державами. Цьому також сприяє зростання економічного та політичного

потенціалу нових акторів міжнародної політики, зокрема Китаю та Індії. С. Гантінгтон, описуючи зіткнення цивілізацій наголошував, що у багатополярному та мультицивілізаційному світі конфлікти дедалі частіше виникають не лише через економічні чи територіальні суперечності, а й через культурні, цивілізаційні та ідеологічні відмінності між різними регіонами світу [5].

До слова, трансформація світового політичного порядку є доволі складним процесом, який охоплює зміну розподілу сил у міжнародній системі, перегляд ролі міжнародних організацій та появу нових форм геополітичної взаємодії. Зростання економічного та військового потенціалу нових держав, зокрема Китаю, Індії та країн Глобального Півдня, суттєво змінює баланс сил і сприяє формуванню нових центрів політичного впливу у міжнародній системі [7]. Сучасні міжнародні конфлікти, зокрема російсько-українська війна, конфлікти на Близькому Сході та регіону Південно-Китайського моря, відіграють у цьому процесі надважливу роль, оскільки вони прямо впливають на формування нових моделей міжнародної взаємодії. Перехід до багатополярності ускладнює функціонування міжнародних інституцій, оскільки вони були сформовані в умовах домінування одного центру сили і не повністю відповідають сучасному розподілу глобальної влади [7]. Поступово втрачається довіра до спроможностей міжнародних інституцій, особливо коли світ зіштовхується із ситуацією коли держави – члени ООН, основна місія якої полягає у підтримці миру та безпеки, дедалі частіше використовують силові або гібридні методи для реалізації власних інтересів.

До слова, важливою особливістю сучасних міжнародних конфліктів є їхній комплексний характер. У порівнянні із традиційними війнами, сучасні конфлікти часто включають широкий спектр політичних, економічних, інформаційних та цифрових інструментів впливу. Це значно ускладнює процес їх врегулювання та сприяє поширенню нестабільності у міжнародній системі. Показовим прикладом цього є російсько-українська війна, яка стала одним із факторів трансформації сучасної системи міжнародних відносин та перезавантаження світового порядку. Російсько-українська війна, на думку дослідників, є яскравим прикладом критичного розриву в уявленнях про європейську безпеку та міжнародні норми після Холодної війни. Конфлікт посилив центральну роль військової сили, територіального контролю та політики союзів, поставивши під сумнів очікування, що економічна взаємозалежність та інституційна інтеграція обмежуватимуть конфлікт великих держав. Війна у багатьох моментах відродила НАТО, поглибила стратегічну поляризацію між РФ та Заходом, а також посилила занепокоєння щодо енергетичної та продовольчої безпеки в усьому світі [4]. Конфлікт,

по-суті, продемонстрував, як багатополярність в умовах кризи може посилювати геополітичну конфронтацію, а не пом'якшувати її, оскільки великі держави переслідують різні стратегічні цілі з обмеженими інституційними обмеженнями [6]. Видимими стали і глибокі суперечності між різними моделями міжнародного розвитку безпекових стратегій. ЄС як і НАТО під впливом російсько-української війни почали переглядати політику інформаційної та кібербезпеки, сформувалися нові напрямки досліджень війни, які виходять за межі збройного протистояння, однак вимагають досліджень у сфері штучного інтелекту, інформаційних впливів, когнітивної складової інформаційної війни, і що, на нашу думку, найважливіше – посилення міжнародного досвіду. Українська боротьба змушує світ по-новому переглядати не лише досвід ведення активних бойових дій, але й вивчати інші, на перший погляд не настільки важливі фактори, як стан суспільства, механізми його консолідації, особливості ведення протистояння через історію та культуру, психологію війни та реабілітацію усіх її учасників.

Суб'єктність України та її внесок у формування нового світового порядку стає ще більш очевидним, коли на початку 2026 року формується ще кілька загострень на міжнародній політичній арені. Проведена військова операція США у Каракасі, у ході якої було затримано президента Венесуели Ніколаса Марудо розглядається як один із найрадикальніших втручань США у політику держав Латинської Америки за останні десятиліття. Серед дослідників і досі точаться дискусії щодо юридичного боку цієї операції, тобто – чергового нехтування міжнародного права. Однак уже наприкінці лютого США почали завдавати ударів по Ірану з метою знищення його ядерного потенціалу. Внаслідок цих ударів було ліквідовано значну частину військово-політичного керівництва. Як пояснив віцепрезидент США Джей Ді Венс, президент США Дональд Трамп хоче переконатися, що Іран ніколи не зможе володіти ядерною зброєю, «а це вимагає докорінної зміни мислення іранського режиму» [2].

Ескалація військового протистояння між США та Іраном має значні геополітичні наслідки для глобальної безпеки та впливає на ситуацію навколо України. По-перше, загострення конфлікту на Близькому Сході може призвести до перерозподілу військових ресурсів та політичної уваги США і їхніх союзників, що потенційно зменшує рівень стратегічної підтримки України у війні проти РФ. По-друге, конфлікт спричиняє зростання нестабільності на глобальних енергетичних ринках, зокрема через загрозу блокування стратегічних транспортних маршрутів нафти у районі Ормузької протоки, що може впливати на світову економіку та фінансові можливості держав-партнерів України.

Крім того, існує військово-технологічний аспект конфлікту. Українська сторона повідомляє, що РФ використовує іранські безпілотники типу «Шахед» і водночас бере участь у їхньому виробництві та поширенні, що створює ризик поглиблення військово-технічної співпраці між РФ та Іраном і, відповідно, потенційного посилення російських можливостей у війні проти України. Станом на початок березня 2026 року внаслідок ракетних та безпілотних атак Ірану по військових об'єктах і авіабазах союзників США до конфлікту прямо або опосередковано були втягнуті щонайменше одинадцять держав, серед яких Ізраїль, Об'єднані Арабські Емірати, Катар, Бахрейн, Кувейт, Саудівська Аравія, Йорданія, Ірак, Сирія, Азербайджан і Туреччина.

За словами В. Зеленського, Україна отримала запити на допомогу та експертизу в протидії іранським безпілотникам типу «Шахед» щонайменше від одинадцяти держав, включаючи сусідні з Іраном, а також від Сполучених Штатів та європейських країн, і вже вирішила надати допомогу трьом з них – Катару, ОАЕ та Саудівській Аравії [8]. У відповідь на українську допомогу у боротьбі з іранськими безпілотниками, очільник парламентського комітету з нацбезпеки Ірану Ібрагім Азізі погрожує Україні ударами, оскільки «тепер вся українська територія є "законною цілью" для Тегерана [1]. Відповідний допис викладено у його акаунті X. на тлі цієї суспільно-політичної турбулентності доволі влучно, на наш погляд, згадати слова прем'єр-міністерки Італії Джорджи Мелоні про те, що вибухова ситуація на Близькому Сході та безпілотники над Кіпром – це не окремі конфлікти, а прямий наслідок руйнації міжнародного права. У своєму інтерв'ю телеканалу TG5 вона зазначила, що все почалося саме з України, коли РФ, яка є постійним членом Ради Безпеки ООН, цинічно порушила кордони сусідньої держави. Таким чином, на її переконання, Кремль дав сигнал усьому світу, що правила більше не працюють [3].

Отже, сучасні міжнародні конфлікти виступають важливим індикатором трансформації світового політичного порядку та свідчать про перехід міжнародної системи до більш складної багатополлярної конфігурації. Зростання геополітичної конкуренції, послаблення ефективності міжнародних інституцій та поява нових форм військово-політичного протистояння формують нові виклики для глобальної безпеки та міжнародного права. У цих умовах особливого значення набуває роль України як активного суб'єкта міжнародної політики, досвід якої впливає на переосмислення сучасних безпекових стратегій та підходів до врегулювання міжнародних конфліктів.

Література:

1. Очільник парламентського комітету Ірану з нацбезпеки Азізі заявив, що Україна стала «законною ціллю» для Тегерана. URL: <https://surl.li/tmwalt> (дата звернення: 10.03.2026).
2. США не будуть вплутуватися у війну: Венс назвав головну мету Трампа в Ірані. URL: <https://surl.li/mtjyhj> (дата звернення: 10.03.2026).
3. Хаос у світі – це прямиий наслідок нападу Росії на Україну, – Мелоні. URL: <https://surl.li/kdubpz> (дата звернення: 10.03.2026).
4. Allison G. The Russia–Ukraine war and the future of the international order. *Survival*. 2022. Vol. 64, № 3. P. 7–20.
5. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York : Simon & Schuster, 1996. 367 p.
6. Pandey H., Chaudhary S. Global Order in Transition: Major International Crises and the Strains of Multipolarity. *International Journal for Multidisciplinary Research*. 2026. URL: <https://www.ijfmr.com/papers/2026/1/67735.pdf> (дата звернення: 10.03.2026).
7. Qader A., Ashfaq K., Shahid M. The Rise of Multi-polarity: Implications for Global Governance and International Security. *Global Foreign Policies Review*. 2025. Vol. VIII, № II. P. 22–30.
8. The Iran War Deals Ukraine New Diplomatic Cards. URL: <https://surl.li/hrgiki> (дата звернення: 10.03.2026).